

Právní hermeneutika

JUDr. Lukáš Hlouch, Ph.D.

KPT PrF MU v Brně

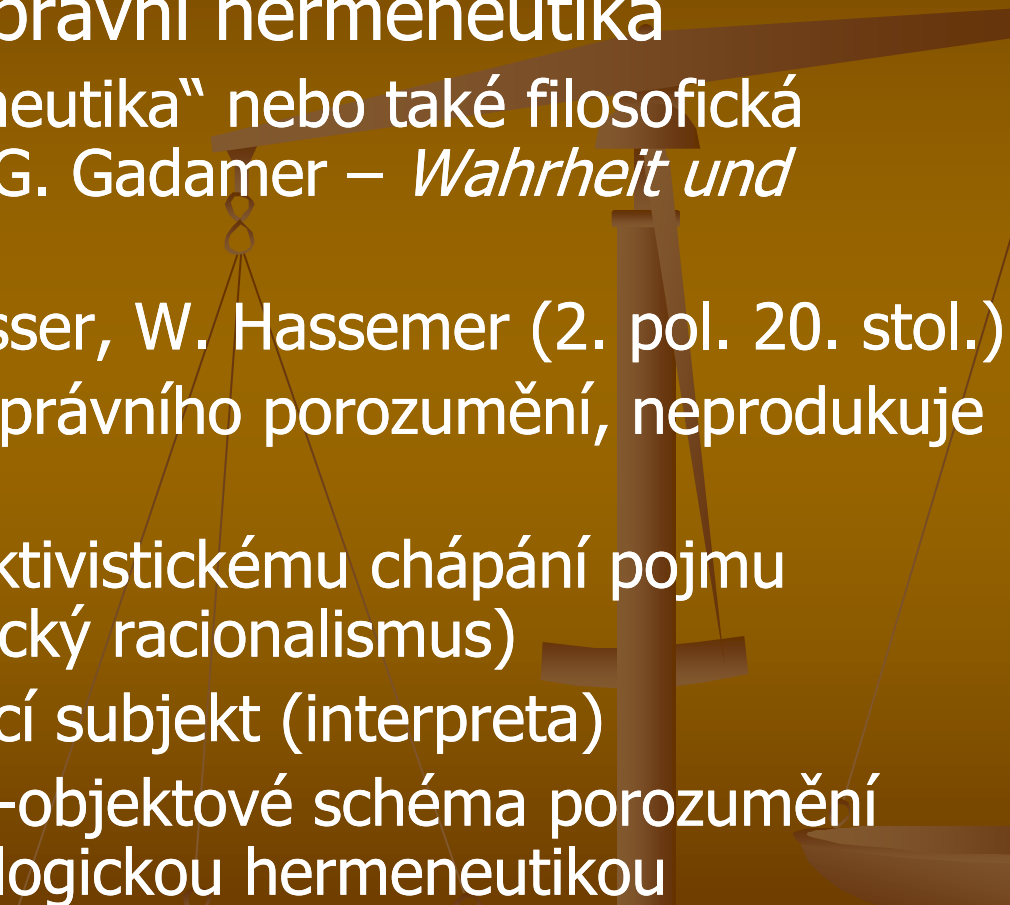
Právní hermeneutika

- právní hermeneutika se zabývá právní interpretací a právním porozuměním
- Vývoj od dob antiky jako pomocná disciplína právní vědy
- Předmět zkoumání právní hermeneutiky
 - výklad textových a netextových právně relevantních skutečností
 - Textové skutečnosti (zejména právní otázky)
 - Normativní texty (právní předpisy), judikatura, doktrína
 - Netextové skutečnosti:
 - Skutkové otázky (*brute facts*)
 - I skutkové okolnosti bývají často vyjádřeny v podobě textu, které vypovídají o skutkových okolnostech právních případů

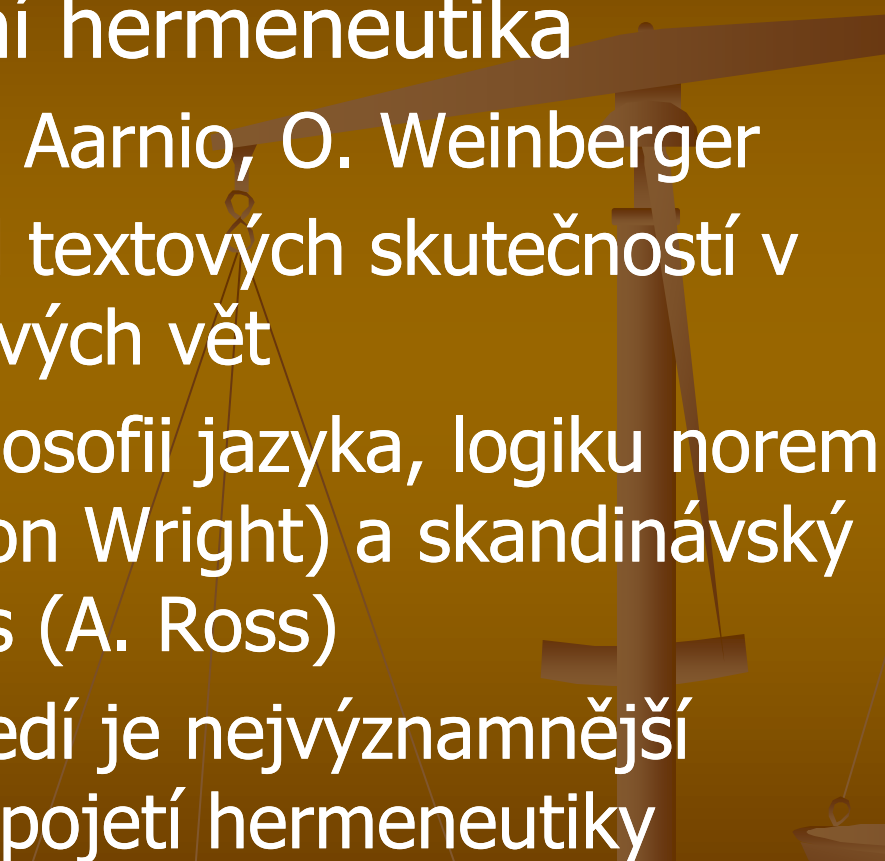
Směry právní hermeneutiky

- Metodologická právní hermeneutika
 - tzn. právní metodologie či metodologie výkladu
 - Subjekt – objektové schéma porozumění
 - Moderním zakladatelem F. C. von Savigny (1779 – 1861)
 - Dílo *System des heutigen römischen Rechts*
 - Cílem je nalézt objektivní poznání práva nezávisle na jeho interpretu
 - Interpretace = „rekonstrukce“ myšlenky obsažené v zákoně
 - Emilio Betti (italský právník, 1890 - 1968)
 - *Allgemeine Auslegungslehre als Methodik der Geisteswissenschaften* (1955)
 - Snaha vytvořit metodologii všech humanitních věd (hermeneutica generalis)

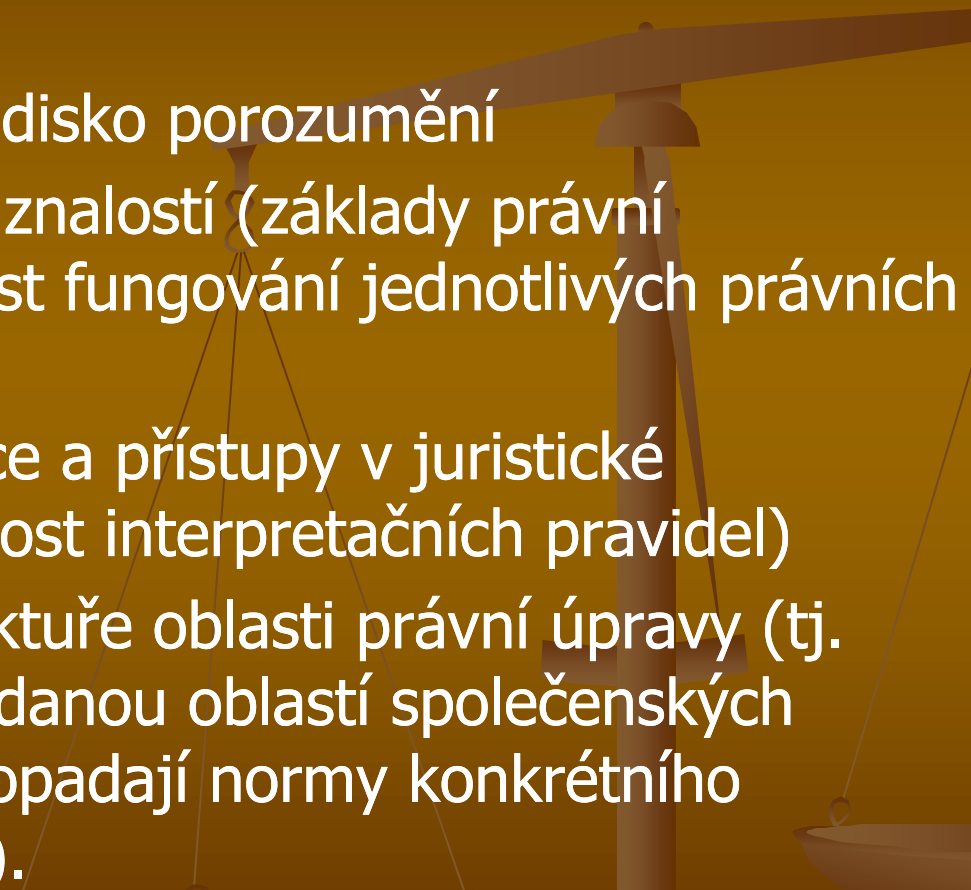
Směry právní hermeneutiky

- Fenomenologická právní hermeneutika
 - Tzv. „nová hermeneutika“ nebo také filosofická hermeneutika (H. G. Gadamer – *Wahrheit und Methode*)
 - A. Kaufmann, J. Esser, W. Hassemer (2. pol. 20. stol.)
 - Zkoumá strukturu právního porozumění, neprodukuje metody či návody
 - Staví se proti objektivistickému chápání pojmu poznání (formalistický racionalismus)
 - Důraz na rozumějící subjekt (interpreta)
 - Překonává subjekt-objektové schéma porozumění tradované metodologickou hermeneutikou
-

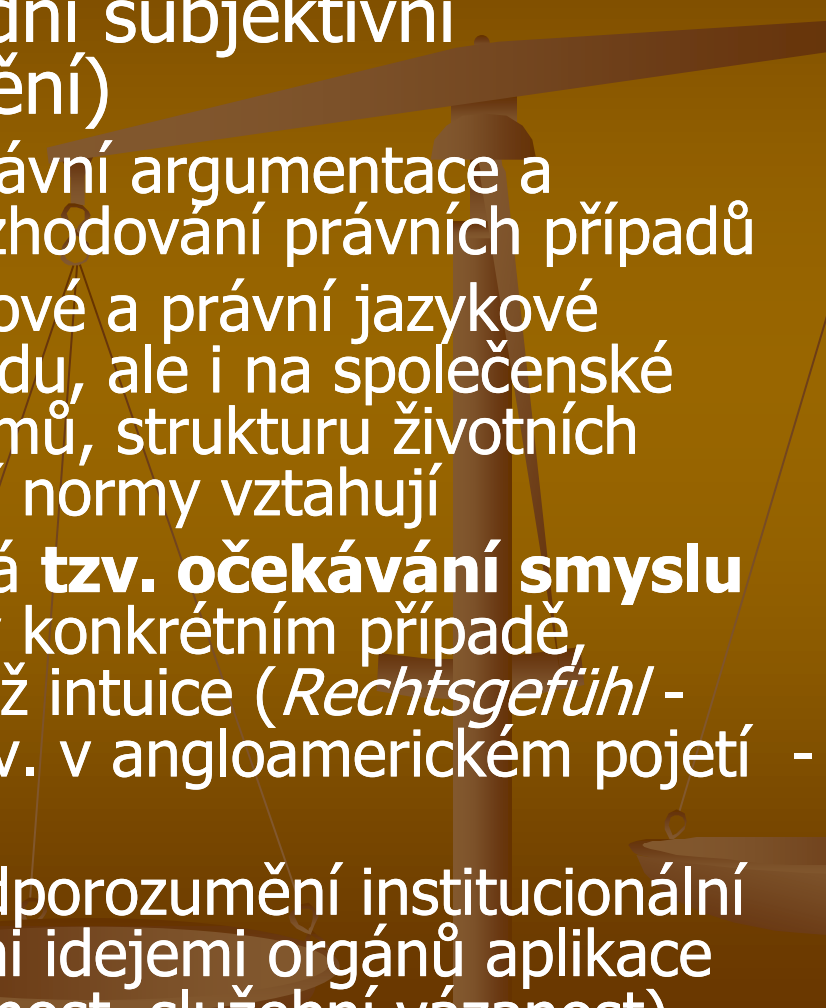
Směry právní hermeneutiky

- Analytická právní hermeneutika
 - H. L. A. Hart, A. Aarnio, O. Weinberger
 - Důraz na výklad textových skutečností v podobě výkladových vět
 - Návaznost na filosofii jazyka, logiku norem (Tarski, G. H. von Wright) a skandinávský právní realismus (A. Ross)
 - Pro naše prostředí je nejvýznamnější Weinbergerovo pojetí hermeneutiky
-

Právně-hermeneutické kategorie

- Předvědění
 - heuristické východisko porozumění
 - základy právních znalostí (základy právní dogmatiky, znalost fungování jednotlivých právních institutů...)
 - pravidla, koncepce a přístupy v juristické metodologii (znalost interpretačních pravidel)
 - vědomosti o struktuře oblasti právní úpravy (tj. obeznámenost s danou oblastí společenských vztahů, na něž dopadají normy konkrétního právního odvětví).
-

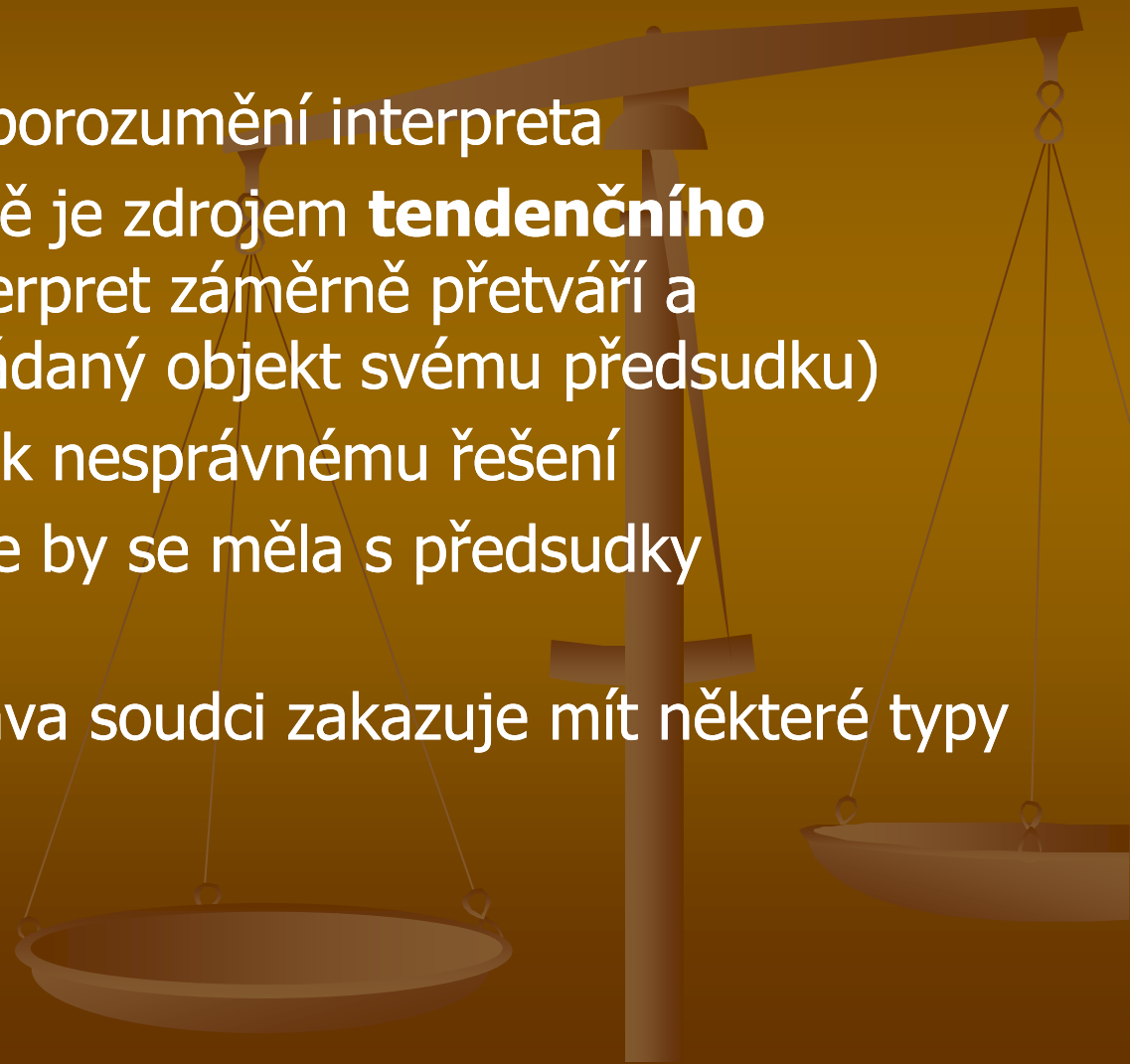
Právně-hermeneutické kategorie

- Předporozumění (základní subjektivní předstruktura porozumění)
 - *conditio sine qua non* právní argumentace a interpretace, a tedy i rozhodování právních případů
 - vztahuje nejen na skutkové a právní jazykové vyjádření právního případu, ale i na společenské souvislosti, rozložení zájmů, strukturu životních vztahů, na něž se právní normy vztahují
 - Z předporozumění vzniká **tzv. očekávání smyslu** (*Sinnerwartung*) práva v konkrétním případě, příbuznou kategorií je též intuice (*Rechtsgefühl* - právní cit) interpreta (srv. v angloamerickém pojetí - hunch theory)
 - V aplikaci práva má předporozumění institucionální rozměr vytvářený řídicími idejemi orgánů aplikace práva (ústavnost, zákonnost, služební vázanost)
-

Právně-hermeneutické kategorie

■ Předsudek

- Navazuje na předporozumění interpreta
- V negativní podobě je zdrojem **tendenčního výkladu** (tzn. interpret záměrně přetváří a přizpůsobuje vykládaný objekt svému předsudku)
- Nemusí vždy vést k nesprávnému řešení
- Právní interpretace by se měla s předsudky vyrovnávat
- Platná právní úprava soudci zakazuje mít některé typy „předsudků“

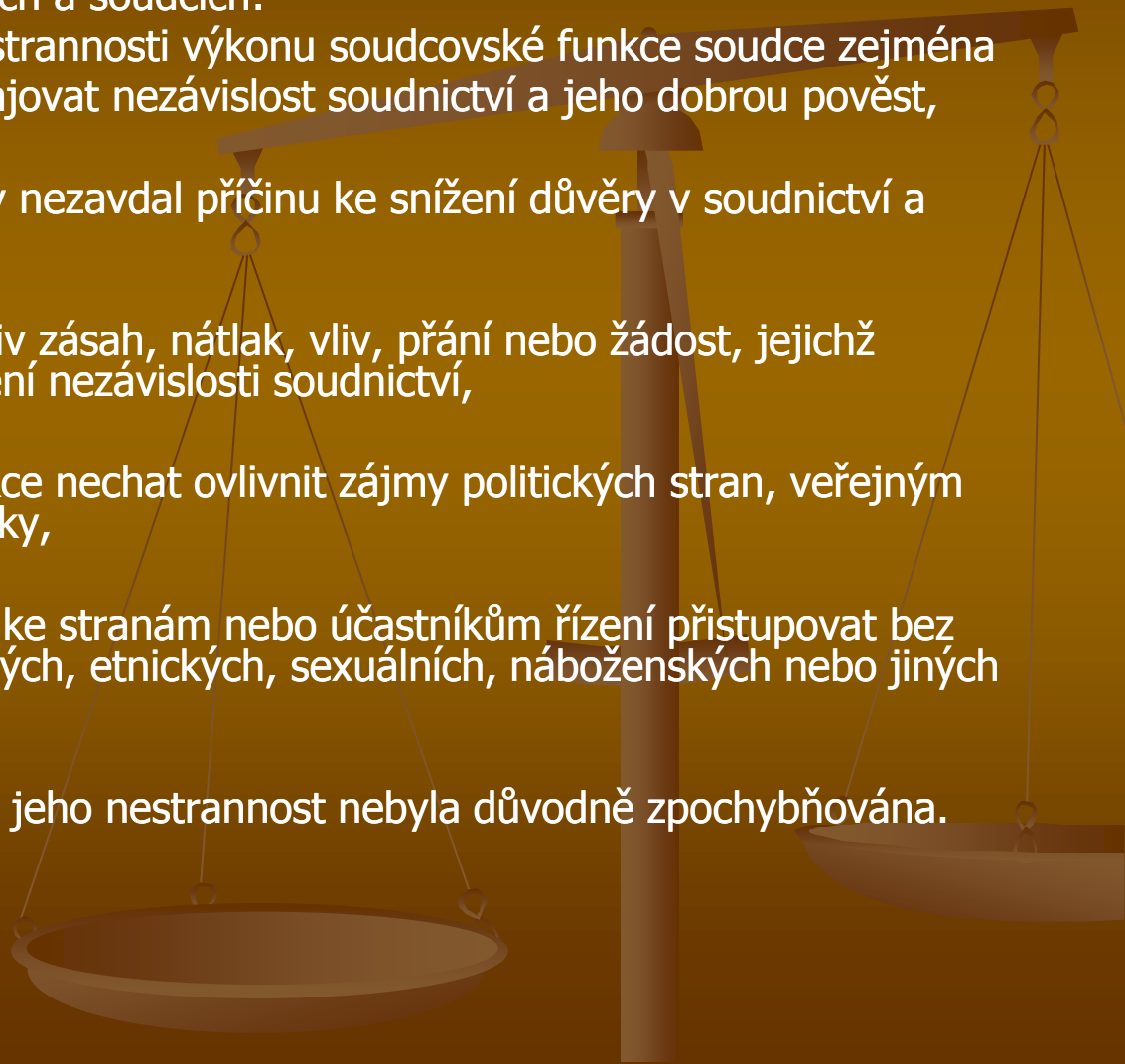

Soudce a předsudek

§ 80 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích:

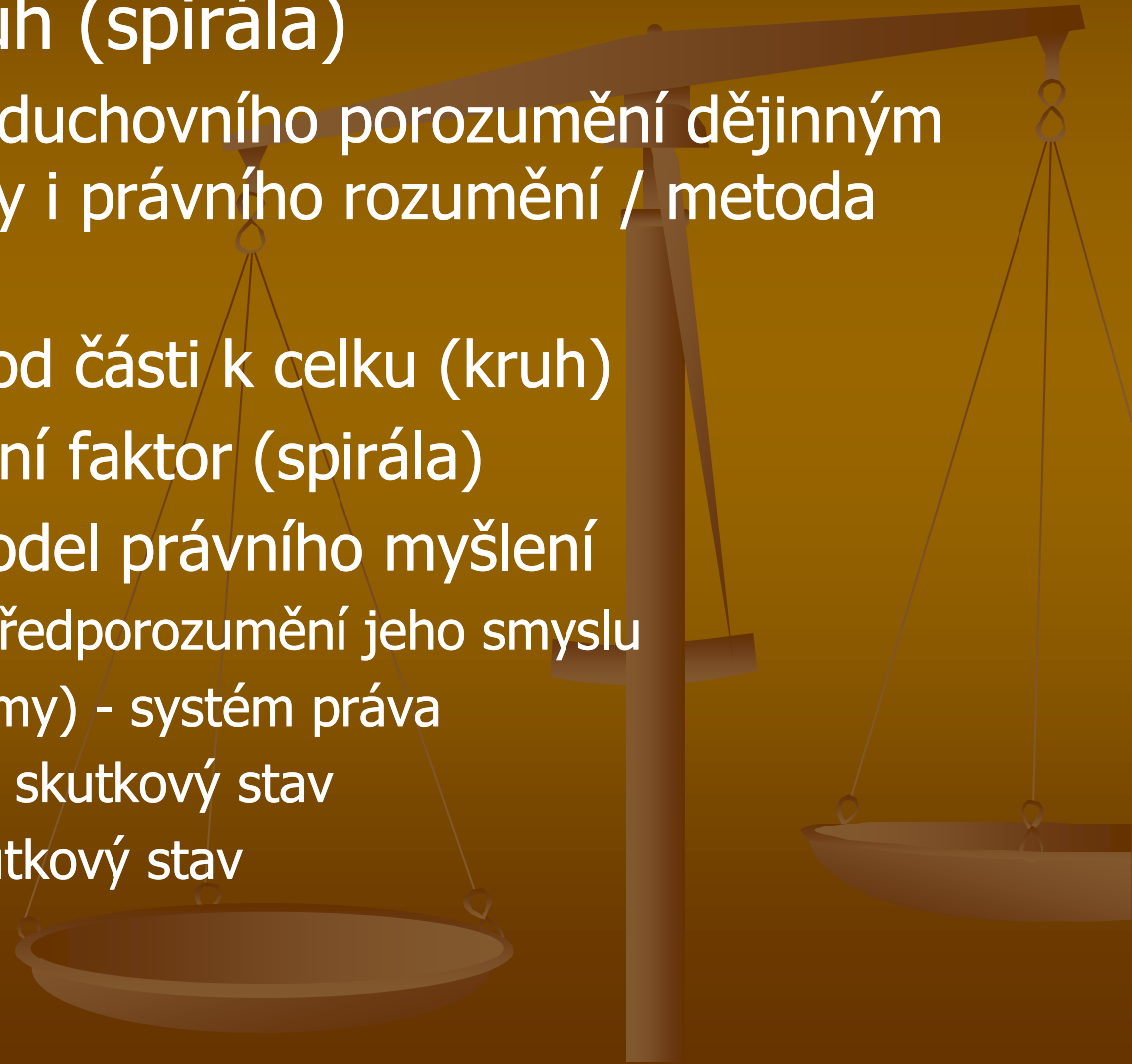
(2) V zájmu záruk nezávislosti a nestrannosti výkonu soudcovské funkce soudce zejména

- a) je povinen prosazovat a obhajovat nezávislost soudnictví a jeho dobrou pověst,
- b) je povinen chovat se tak, aby nezavdal příčinu ke snížení důvěry v soudnictví a důstojnosti soudcovské funkce,
- c) je povinen odmítnout jakýkoliv zásah, nátlak, vliv, přání nebo žádost, jejichž důsledkem by mohlo být ohrožení nezávislosti soudnictví,
- d) se nesmí při výkonu své funkce nechat ovlivnit zájmy politických stran, veřejným míněním a sdělovacími prostředky,
- e) musí vystupovat nezaujatě a ke stranám nebo účastníkům řízení přistupovat bez ekonomických, sociálních, rasových, etnických, sexuálních, náboženských nebo jiných předsudků,
- f) dbá svým chováním o to, aby jeho nestrannost nebyla důvodně zpochybňována.

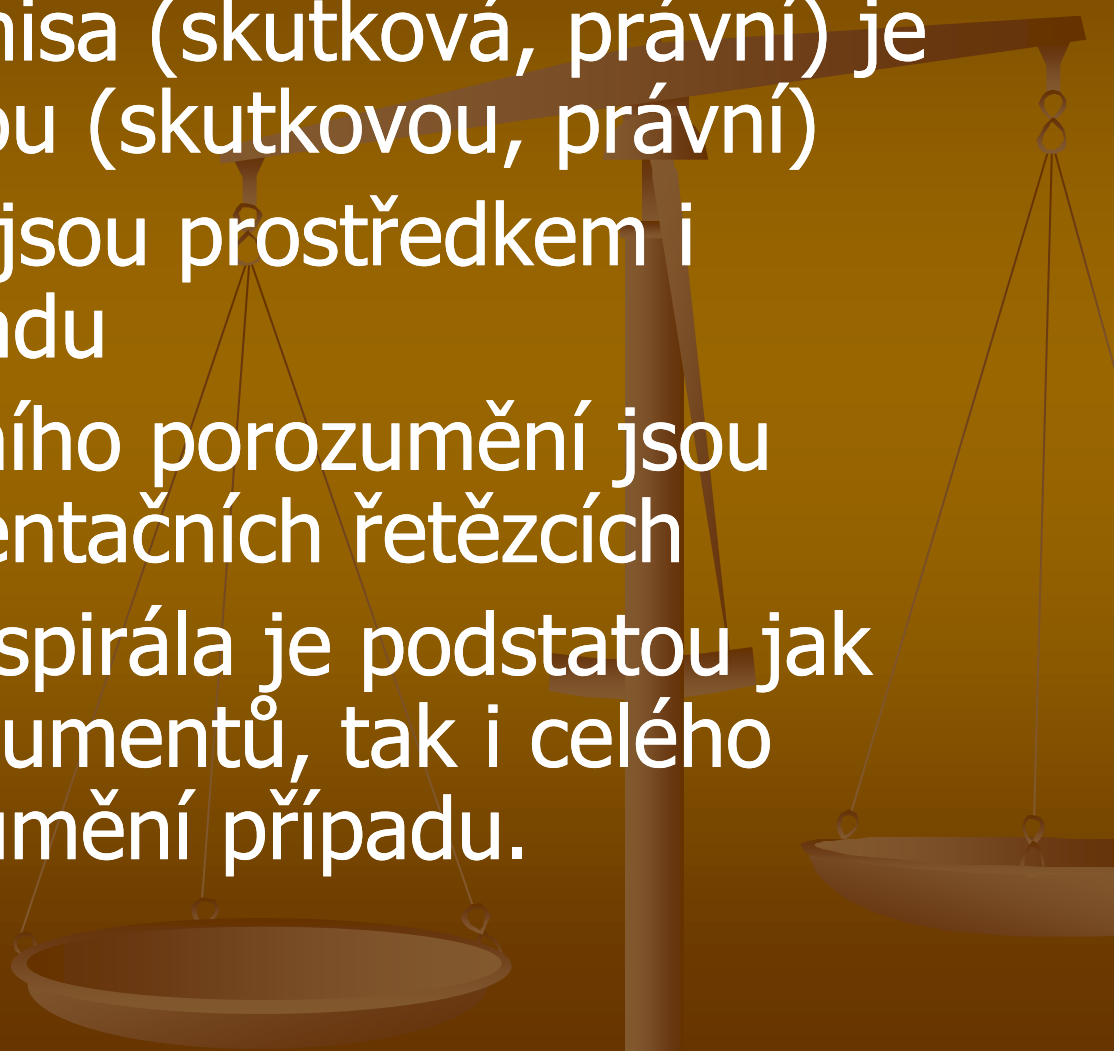
Právně-hermeneutické kategorie

- Hermeneutický kruh (spirála)
 - kruhová struktura duchovního porozumění dějinným skutečností, tedy i právního rozumění / metoda porozumění
 - od celku k části a od části k celku (kruh)
 - Časový a kvalitativní faktor (spirála)
 - Transcendentní model právního myšlení
 - normativní text - předporozumění jeho smyslu
 - právní norma (normy) - systém práva
 - Skutkové zjištění – skutkový stav
 - právní norma - skutkový stav

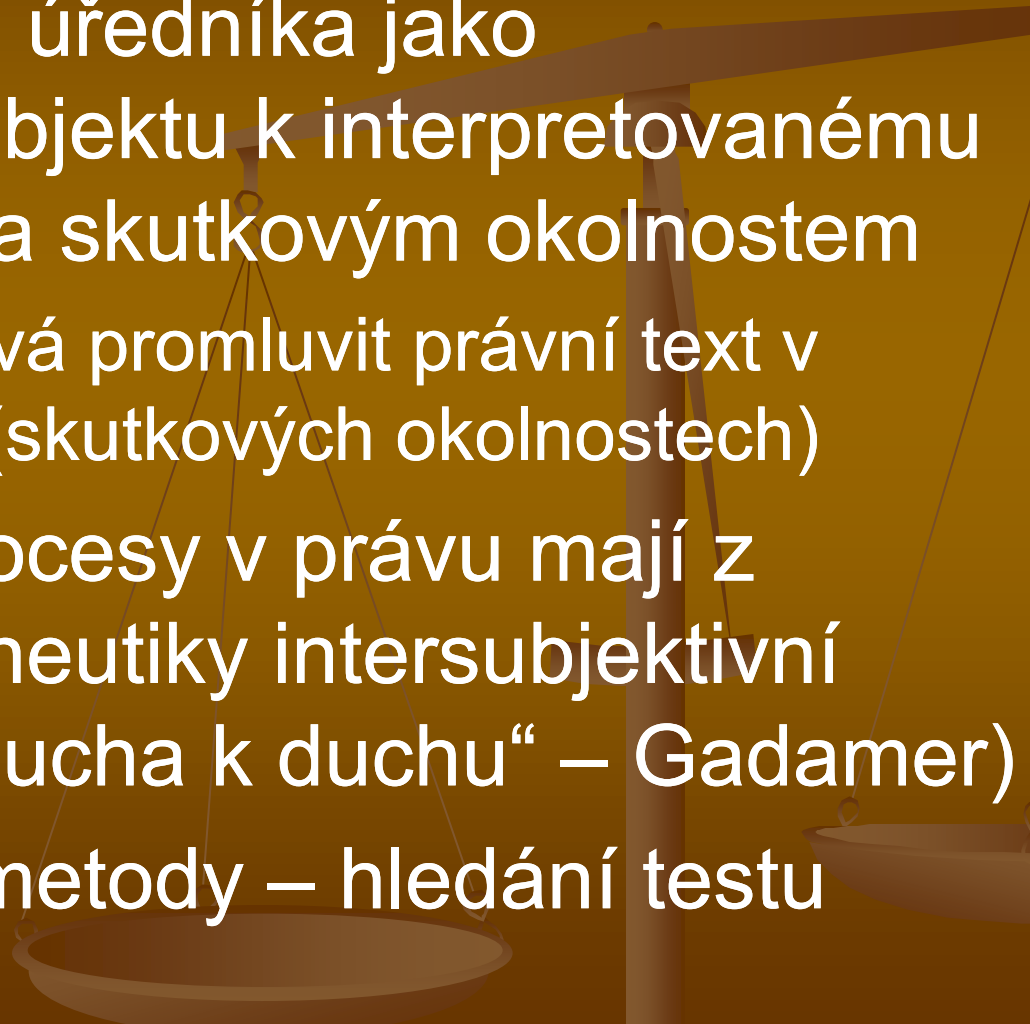

Vztah hermeneutických struktur a právní argumentace

- Každá dílčí premisa (skutková, právní) je výkladovou větou (skutkovou, právní)
- Výkladové věty jsou prostředkem i výsledkem výkladu
- Schémata právního porozumění jsou skryta v argumentačních řetězcích
- Hermeneutická spirála je podstatou jak jednotlivých argumentů, tak i celého právního porozumění případu.

Úloha právní hermeneutiky při zkoumání aplikace práva

- Vztah soudce či úředníka jako rozumějícího subjektu k interpretovanému právnímu textu a skutkovým okolnostem
 - Interpret nechává promluvit právní text v dějinné situaci (skutkových okolnostech)
 - Interpretační procesy v právu mají z hlediska hermeneutiky intersubjektivní charakter („od ducha k duchu“ – Gadamer)
 - Problém volby metody – hledání testu správnosti
-

Děkuji za pozornost.

